

Een zeldzaam winkelinterieur

Dezer dagen verlaat de bekende sigaren en tabak-firma Hajenius in Amsterdam haar winkel aan het Rokin om het bedrijf elders in de stad voort te zetten. Nu is het geen zeldzaam verschijnsel als er een winkel gesloten of verplaatst wordt. Dat we er in dit geval in Heemschut aandacht aan besteden, heeft dan ook als bijzondere reden het feit, dat het pand aan het Rokin is voorgedragen voor plaatsing op de monumentenlijst, voornamelijk vanwege het zeldzame winkelinterieur.

Eerst iets over de geschiedenis. In 1926 richtte P. G. C. Hajenius de firma op, die in 1857 werd omgezet in een vennootschap met H. W. Nijman; diens nazaten zijn nog de huidige eigenaren. Aanvankelijk was de zaak gevestigd in de Warmoesstraat, maar in 1869 werd een nieuw en allerwegen geroemd pand (architect H. J. van den Brink) betrokken aan de Dam, hoek Rokin, toen nog Beurssteeg geheten. Dit adres moest echter in 1914 worden verlaten ten behoeve van de nieuwbouw van Peek en Cloppenburg. Na tijdelijke vestiging aan het Spui kon de winkel half november 1915 feestelijk worden heropend in een gloednieuw gebouw aan het Rokin 92-96, het gebouw waar het in dit artikel over gaat.

Het nieuwe pand, dat behalve de winkel ook kantoren huisvest, is ontworpen door J. G. en A. D. N. van Gendt, zonen van de bekende A. L. van Gendt. Deze architecten, die al eerder voor Nijman hadden gewerkt, behoorden tot de (in stilistisch opzicht) traditionele, conservatieve stroming in de Nederlandse architectuur van het eerste kwart van deze eeuw, die de tegenpool vormde van de meer vernieuwingsgezinde, veelal idealistisch ingestelde architecten, waarvan Berlage de bekendste was. Hoewel ook de traditionele architecten van moderne vindingen gebruik maakten, zeker op technisch gebied, bouwden zij het meest in voor het publiek vertrouwde vormen en zagen zij er niet tegenop daarvoor terug te grijpen tot 17de- en 18de-eeuwse stijlen.

Met name het classicisme en de daaraan verwante Lodewijk XVI-stijl bleken het door hun monumentale en verfijnd-sjieke karakter uitstekend te doen voor bankgebouwen, kantoren, dure winkels, hotels, villa's, enz. Voorbeelden: Hirsch

en Maison de Bonneterie in Amsterdam en Den Haag (A. Jacot), de Koninklijke Hollandsche Lloyd of wel Blom & Van der Aa in Amsterdam (E. Breman), de Bijenkorf in Amsterdam (J. A. van Straaten) en vele andere.

Tot deze groep behoort ook het gebouw van Hajenius. Ofschoon kleiner, is dit pand van binnen en van buiten nauwelijks minder duur en exclusief. De voorgevel is geheel in kostbare natuursteen uitgevoerd (Obernkirchener zandsteen en graniet). De opbouw van de gevel: een hoge pui die de begane grond en de eerste verdieping omvat, welke dient als sokkel voor de drie daarboven gelegen en van pilasters voorziene verdiepingen, gaat op klassieke voorbeelden terug. Opmerkelijk is dat de gevel uiteenvalt in twee nogal op zichzelf staande delen: een breed linkerdeel dat symmetrisch van opzet is met de winkelingang in het midden, en een smal rechtergedeelte, ook symmetrisch, met de toegang naar de kantoorverdiepingen en voorzien van een driepas als geveltop. Het meest opvallende element in de overigens vrij sobere gevel is de ingangspartij van de winkel, waar zich boven de eigenlijke entree het Nederlandse wapen tussen twee leeuwen bevindt, met daaronder de firmanaam en het jaartal 1914, dit alles van zeer grote afmetingen en geheel uit zandsteen gehouwen. Het laat er geen twijfel over bestaan dat de zaak zich hofleverancier mag noemen.

Wie door deze entree en de daarachter gelegen tochtvestibule binnentreedt, staat bijna direkt midden in de dwars gelegen, ongeveer rechthoekige winkelruimte. Vanaf de entree leidt een soort gangpad, dat overgaat in een echte corridor, naar de achter gelegen kantoorvertrekken en magazijnen, waardoor de ruimte als het ware in twee gelijke helften wordt gedeeld. Opzet en inrichting van de winkel zijn eenvoudig, maar door de kostbare materialen en de minutieuze uitvoering maakt het geheel een voornamelijk indruk. De wanden zijn grotendeels met verschillende marmersoorten bekleed. Het decoratieve bronswerk, de betimmeringen, tochtspijp en radiatorkasten, de plafonds — een cassettenplafond in het midden, met dun lijstwerk versierde plafonds boven de twee winkelhelften —

116 de luchters en de kronen vertonen een stijl die zweeft tussen empire en „modern”. Tegen de korte zijwanden zijn open mahoniehouten kasten geplaatst

EEN ZELDZAAM WINKELINTERIEUR, NL. DAT VAN HAJENIUS AAN HET ROKIN IN AMSTERDAM DAT, NAAR VERWACHT WORDT, ZAL WORDEN BESCHERMD. DE FOTO LAAT EEN DEEL VAN HET INTERIEUR ZIEN OMSTREEKS 1915. AAN WEERSZIJDEN VAN DE DOORGANG TWEE SIGARENVITRINES, DIE INMIDDELS ZIJN VERWIJDERD.

DE FOTO IS ONTLEEND AAN: A. D. N. VAN GENDT, ARCHITECT, AMSTERDAM. BUSSUM/DELFT 1916.

met marmeren toonbanken daarvóór. Oorspronkelijk stonden ter weerszijden van het middenpad twee charmante, met hout ingelegde sigarenavitrines. Zó was het interieur van de winkel ten tijde van de opening, en zo is het in grote lijnen nog steeds.

Vanuit de Amsterdamse gemeenteraad is eind 1978 gevraagd het pand van Hajenius op de monumentenlijst te plaatsen, en omdat ook b. en w. zich achter dit voorstel hebben geschaard, ziet het er naar uit dat de binnenstad van Amsterdam binnenkort een jong monument rijker zal zijn. Dit is iets waar velen, o.a. de Bond Heemschut, zich over verheugen.

De verwachting is dat het interieur grotendeels behouden kan blijven omdat de

ruimte voor receptiedoeleinden gebruikt gaat worden door het bovengelegen advocatenkantoor. Volgens zeggen blijft alles zoals het is. Alleen, datgene wat het winkelinterieur nu juist tot zo'n „levend” (zij het onbeschermd) monument maakte en wat men eigenlijk het liefste hier zou willen behouden, dat verdwijnt: Hajenius zelf. En daar helpt geen Monumentenwet aan.

A. de Groot

